

SET d.o.o. Trebinje, Elektroprivreda Republike Srpske i Grad Trebinje, uz institucionalnu podršku Vlade Republike Srpske, Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, a pod pokroviteljstvom Ministarstva energetike i rударства Republike Srpske, internacionalne kompanije CWP Global i kompanije Elnos Group Banja Luka u gradu na Trebišnjici po četvrti put organizuju međunarodni Samit energetike "SET – TREBINJE 2023", od 22. do 24. marta 2023. godine.

Devet panela na kojima će se govoriti o najaktuuelnijim temama trebalo bi da pruže odgovore na ključna pitanja važna za razvoj energetskog sektora u regionu i usklađenost zakonodavstva iz te oblasti sa direktivama Evropske Unije, energetskom politikom i procesom integracije.

Odmah nakon pozdravnih govora na svečanoj ceremoniji otvaranja, predviđena je plenarna sesija „Ubrzanje regionalnog održivog plana i prelaz na čistu energiju“, sa posebnim akcentom na ulogu Evropske Unije u tom procesu. O ovoj temi, pored moderatora Janeza Kopača, donedavnog direktora Sekretarijata Energetske zajednice i aktuelnog konsultanta projekta EU4 Energy, govorice Petar Đokić, ministar energetike i rударства u Vladi Republike Srpske, Admir Softić, pomoćnik ministra spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Tarik Hubana Delegacija EU u BiH, Viktor Andonov savjetnik za energetiku premijera S. Makedonije, Miroslav Tomašević, generalni direktor Elektroprivrede Srbije, Luka Petrović, generalni direktor Elektroprivrede Republike Srpske i Milutin Đukanović, predsjednik odbora direktora Elektroprivrede Crne Gore.

Činjenice da se svijet suočava sa velikom energetskom krizom i da mnoge zemlje, ma koliko težile brzom prelasku na čistu energiju, zbog velikog procenta uglja u ukupnoj proizvodnji električne energije, nemaju hrabrosti da se odreknu termoelektrana, garantuju zanimljiv dijalog i obračun argumentima. Jasno je da je region u raskoraku između zacrtanih ciljeva Zelene agende i potreba za sigurnim i stabilnim snabdijevanjem, ali i da je situacija izazvana ratom u Ukrajini usporila gašenje termoelektrana i istovremeno ubrzala gradnju objekata iz obnovljivih izvora.

BiH i zemlje regiona prihvatile su obaveze usklađivanja regulative sa standardima EU, među kojima je i dekarbonizacija, odnosno zamjena proizvodnje energije iz fosilnih goriva sa obnovljivim izvorima. Iako svjesne preuzetih obaveza, vrlo je vjerovatno da će jednim glasom zatražiti razumijevanje Evropske Unije za dinamiku prilagođavanja rokovima u cilju održavanja energetske stabilnosti.

Prelazak sa fosilnih goriva na obnovljive izvore energije stvara probleme i zahtjeve za razvojem prenosnih mreža i prihvat energije na distributivnu i prenosnu mrežu i neminovno nameće zahtjeve za ubrzanim razvojem samog sistema, što će takođe biti tema jednog panela.

Istovremeno, zbog sve veće decentralizovane proizvodnje električne energije u neposrednoj blizini potrošača ili kod samih potrošača, snabdjevacima postaje teško zadovoljiti sve promjenljiviju ponudu i potražnju. Upravo zbog toga u prvi plan iskaču pojmovi i tehnička rješenja kao što su skladištenje energije, mikromreže, prilagođavanje potražnji i mjere energetske efikasnosti.

Jedna od najaktuuelnijih tema svakako je podrška „prosumerima“ i tretman malih proizvođača priključenih na distributivnu mrežu. Program energetske samoodrživosti domaćinstava, koji je sačinila „Elektroprivreda Republike Srpske“, u svojoj prvoj fazi predviđa ugradnju 50.000 fotonaponskih sistema instalisane snage od tri do sedam kilovata na krovovima njihovih stambenih objekata, koji su već priključeni na elektrodistributivnu mrežu, kako bi pod vrlo povoljnim uslovima, uz subvenciju javnog



snabdjevača Republike Srpske, proizvodili električnu energiju za sopstvene potrebe. Takođe govoriće se i po projektu SOLAR 5000 koji je aktelan u Crnoj Gori.

Na samitu će se govoriti o temama vezanim za cijenu električne energije i izazovima daljeg razvoja tržišta električne energije, ulozi distribuirane proizvodnje, bezbjednosti energetskog sektora u oblasti mjerena i prenosa, o pogonskoj spremnosti termoelektrana i hidroenergetskih postrojenja, razvoju elektromobilnosti u regiji, snabdijevanju gasom, naftom i ugljem u vrijeme energetske krize, sa akcentom na dekarbonizaciju.

Osim dekarbonizacije i decentralizacije, kao dio prioritetnog 3D u energetici biće apostrofirana i digitalizacija. Sve više svjesniji digitalnih mogućnosti, na Samitu će posebno biti istaknut značaj razvoja, implementacije i primjene digitalnih rješenja u proizvodnji, potrošnji i transportu energije kako bi bio ostvaren puni potencijal energetike.

Dobra energija, koja je vidljiva na svakom koraku, garantuje uspjeh. I što je najvažnije, organizatori su svjesni da se on ne mjeri brojem posjeta, iako iz godine u godinu, okuplja sve veći broj učesnika, već postignutim rezultatima nakon njegovog održavanja, realizacijom individualnih i zajedničkih projekata o kojima bude riječi, a koji su evidentni. **Izmedju ostalih prošle godine u Trebinju uoči samog otvaranja SET-a potpisani je Ugovor o nabavci opreme za HE Dabar vrijednosti 30 miliona Eura.**

Misija SET-a i jeste da u skladu sa zelenom agendom trasira energetski put regiona, u smislu izrade strateških dokumenata, približavanja evropskim politikama, definisanja zajedničkih projekata i ciljeva koji će zemljama iz regiona omogućiti da se pridruže evropskim i svjetskim trendovima tranzicije.

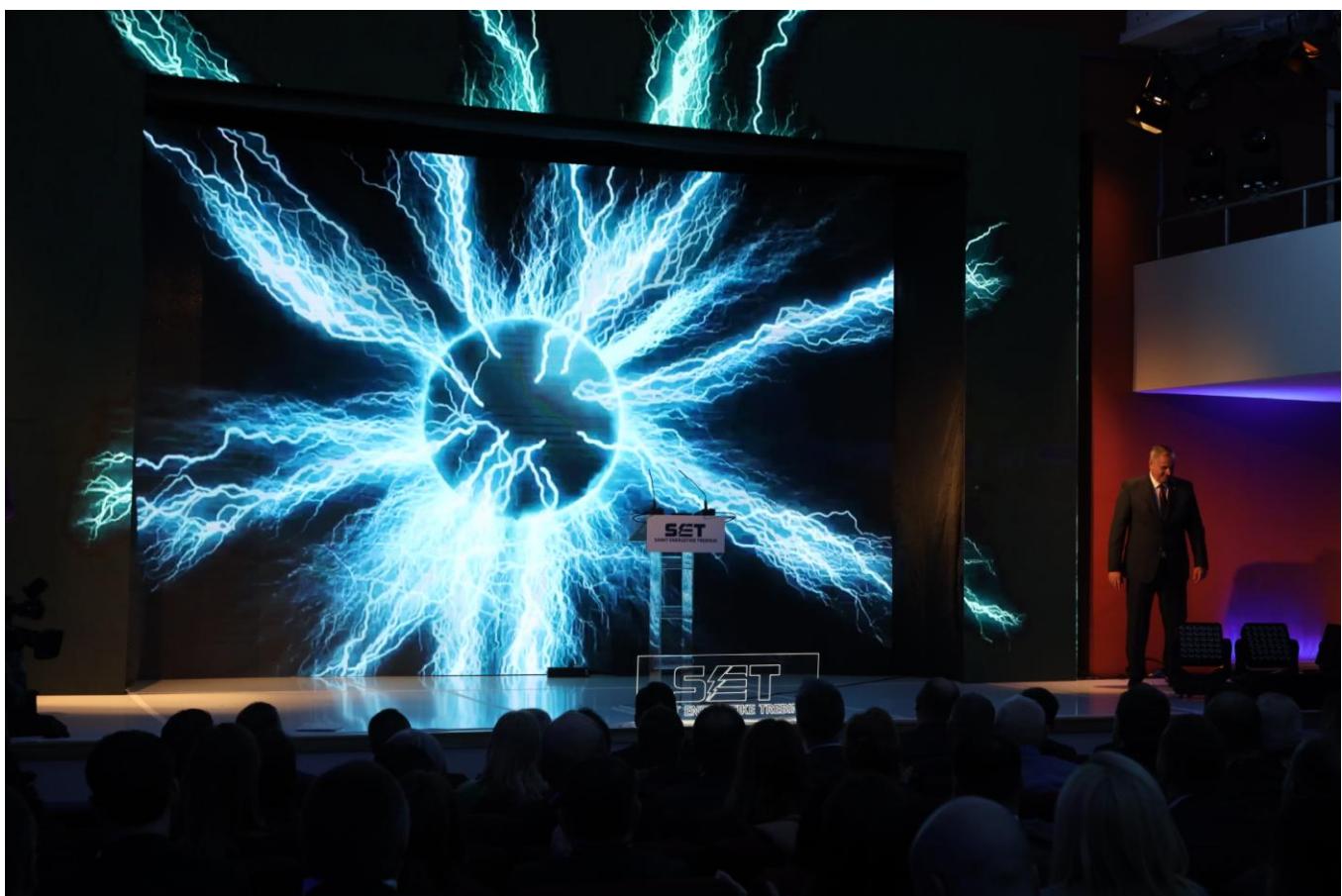
Grad Trebinje kao odličan domaćin, Elektroprivreda Republike Srpske kao energetski lider Zapadnog Balkana i SET d.o.o. kao sjajan organizator garantuju još jedan vrhunski Samit koji će biti u funkciji energetske stabilnosti, ali i razvojne šanse regiona Jugoistočne Evrope.

U ime organizatora Samita, želim Vam dobrodošlicu na Samit i u grad Trebinje te očekujem da svojim učešćem doprinesete ostvarenju misije i ciljeva Samita energetike "SET Trebinje 2023"

"Gradimo energetsku budućnost zapadnog Balkana zajedno"!



Direktor SET d.o.o.
Aleksandar Branković





Samit energetike Trebinje vodeći je regionalni poslovni događaj na temu energetske budućnosti i održivosti elektroenergetskog sistema regiona. Svake godine okuplja nekoliko stotina poslovnih i političkih lidera, stručnjaka iz industrije, akademika i pionira tehnologije kako bi nadahnuli nove komercijalne mogućnosti, stvorili vrijedne veze, pokrenuli buduće investicije i omogućili rast poslovanja.

Kao globalno mjesto za poslovanje, inovacije i razmjenu znanja u jednom od najljepših gradova u regionu Trebinju, Samit energetske budućnosti posvećen je tome da vam pomogne da stvorite nove odnose i potražite praktična rješenja za sve što vaše poslovanje treba u budućnosti, u pogledu energije, energetske efikasnosti, pametnih mreža i finasiranja projekata u energetici.

Samit energetike "SET Trebinje 2022" u brojevima

 **748**
UČESNIKA IZ
11
ZEMALJA

 **132**
KOMPANIJE
11
ZEMALJA

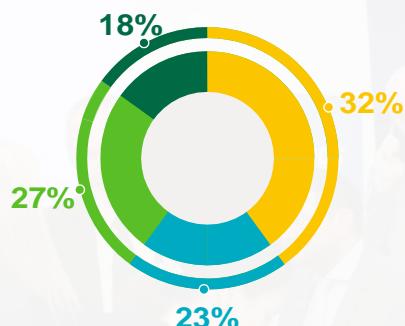
 **80**
PANELISTA
10
MODERATORA

 **5**
MINISTARA

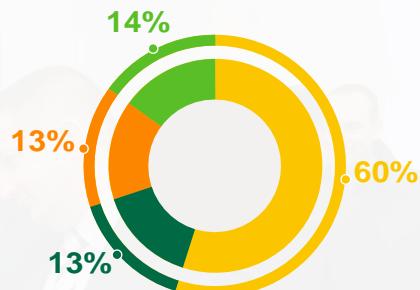
 **10**
ZAKLJUČAKA

94%ZADOVOLJNI TEMAMA
PANELA**96%**ZADOVOLJNI
DOGAĐAJEM**89%**PRISUSTVOVAĆE
NAREDNOM
SAMITU**65%**OBRAĐENE TEME
DIREKTNO UTIČU NA
NJIHOVO POSLOVANJE

Profil učesnika

**32%** Šefovi odjela, menadžeri, supervizori.**27%** Direktori, izvršni direktori, predsjednici uprava, finansijski direktori,**23%** Inženjeri, dizajneri, arhitekte**18%** Konsultanti, analitičari, poslovni stručnjaci, tehnički stručnjaci, projekt menadžeri.

Djelatnosti učesnika

**60%** Proizvođači električne energije, izvođači radova, konsultanti.**14%** Opštine, nevladine organizacije, regulatori.**13%** Dobavljači tehnoloških usluga, upravljanje imovinom, upravljanje projektima.**13%** Dobavljači pametnih tehnologija, robotika, dizajn.

Poštovani Aleksandre, sve čestitke za skup i vrlo sam ponosna na svoj zavičaj zahvaljujući Vama, Luki Petroviću i saradnicima.

Milka Mumović

Expert

Sekretarijat energetske zajednice EU



Čestitke za odlično organizovan Samit, bilo mi je zaista zadovoljstvo biti učesnik panela. Želim Vam puno uspjeha u dalnjem radu i naravno da se vidimo i naredne godine.

Maja Turković

CEO

CWP Global Srbija

• Top zemlje

Zastupljeni su bili učesnici iz

11 zemalja

ITALIJA

HRVATSKA

SJEVERNA MAKEDONIJA

SLOVENIJA MAĐARSKA

BOSNA I HERCEGOVINA KINA

SRBIJA

CRNA GORA

AUSTRIJA

NORVEŠKA



**SAVJET MINISTARA BIH
MINISTARSTVO SPOLJNE TRGOVINE
I EKONOMSKIH ODNOSA BIH**



**VLADA REPUBLIKE SRPSKE
PREDSJEDNIK VLADE**



**VLADA REPUBLIKE SRPSKE
MINISTARSTVO ENERGETIKE I RUDARSTVA**



INVESTING IN A SUSTAINABLE FUTURE

www.cwp.global





ЗЕЛЕНА ТРАНЗИЦИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ



ЗЕЛЕНА ЕНЕРГИЈА ДОБРА ЕНЕРГИЈА

SREBRNI POKROVITELJ



SREBRNI POKROVITELJ



JP ELEKTROPRIVREDA
HRVATSKE ZAJEDNICE HERCEG BOSNE d.d. Mostar



**VLADA REPUBLIKE SRPSKE
MINISTARSTVO PRIVREDE I PREDUZETNIŠTVA**



MH Elektroprivreda Republike Srpske želi da kroz razvoj energetskog sektora ima važnu ulogu u razvoju Republike Srpske

Cilj je da se sa kvalitetnim programima, a koji su usaglašeni sa ekološkim standardima i atraktivni na tržištu, omogući dobit za potrošače, društvo i kompaniju.

Strateški ciljevi MH ERS u predstojećem periodu su:

- Potpuno korišćenje kapaciteta, efikasno upravljanje sistemom i kvalitetno snabdijevanje električnom energijom svih potrošača u Republici Srpskoj.
- Očuvanje pozicije vodećeg snabdjevača električne energije u Republici Srpskoj.
- Sanacija i rekonstrukcija postojećih proizvodnih i distributivnih kapaciteta.
- Smanjenje troškova poslovanja.
- Smanjenje distributivnih gubitaka.
- Jačanje u trgovini električnom energijom.
- Podizanje efikasnosti privređivanja na viši nivo, sa krajnjim ciljem ostvarivanje boljih poslovnih rezultata.
- Izgradnja novih energetskih objekata u Republici Srpskoj.



GENERALNI SPONZOR

elnosgroup.com

PUT DOBRE ENERGIJE



ELNOS
GROUP

Elnos Bosna i Hercegovina
Elnos Srbija
Elnos engineering Crna Gora
Elnos Sjeverna Makedonija

ENS Hrvatska
Elnos Norveška
Elnos Island
Elnos Nordic Švedska

ENS Slovenija
Elnos Island
EMEL Power Velika Britanija
Elnos Španija

Elnos Poljska
Elnos Češka



KO SMO MI?

Mi smo tehnološka grupa i regionalni lider u oblastima informacionih tehnologija, elektroenergetike, digitalizacije i elektromobilnosti. Ostvarajući uspješne poslovne rezultate i gradeći partnerske odnose sa nekim od najvećih i najvažnijih globalnih kompanija u fokus našeg poslovanja stavljamo kvalitet.

INFINITY INTERNATIONAL GROUP OMOGUĆAVA PARTNERIMA DA OSTVARE SVOJ PUNI POTENCIJAL.



TO ČINIMO KROZ TRI PRINCPA UGRAĐENA U SVAKOG ČLANA NAŠE GRUPE:

IZVRSNOST KVALITET NAS ĆINI BOLJIMA

Predanim radom stvaramo najbolja rješenja.

INOVATIVNOST MIJENJAMO SVIJET OKO SEBE

Novim idejama odgovaramo na sve izazove.

INTEGRITET NEKE SE STVARI NE MOGU KUPITI

Iskrenim pristupom gradimo povjerenje.



- ICT RJEŠENJA
- ELEKTROENERGETIKA
- DIGITALIZACIJA I MIKROFILMOVANJE
- ENERGIJA I ELEKTROMOBILNOST

**GO FAR
TOGETHER**
WWW.INFINITY-GROUP.BA



ETMAX

ENERGIJA

BUDUĆNOSTI

FOTONAPONSKI SISTEMI

OD 2012.
VAŠ POUZDAN
PARTNER

Profesionalnim i stručnim pristupom smo našim klijentima osigurali servis koji omogućuje stručnu podršku od ideje do realizacije u svim fazama, što značajno olakšava provođenje projekata u oblasti obnovljivih izvora energije.

Zahvaljujući rješenjima za solarne elektrane, koje su zbog našeg specifčnog pristupa, a posebno zbog primjene inovacija u radu postale prepoznatljive u regionalnim okvirima, ETMAX doo je proaktivno djelovao u razvoju sektora OIE u BiH, kroz stručnu saradnju sa institucijama iz oblasti energetike.

- www.etmaxdoo.com
- +387 51 235 211
- off ce@etmaxdoo.com

INOVACIJA I ODGOVORNOST

Kompanija ETMAX doo je regionalni lider u oblasti projektovanja, izgradnje i održavanja fotonaponskih elektrana zahvaljujući dokazanoj profesionalnosti i odgovornosti prema klijentima i kvalitetu.

Naši klijenti su brojna preduzeća iz Republike Srpske, Bosne i Hercegovine i regiona, javne institucije, kao i druge organizacije. Solarne elektrane koje projektujemo i gradimo su rezultat inovativnog rada, planiranja, uvažavanja zahtjeva klijenata i potpune funkcionalnosti.



Cloud-based software platform for energy businesses.

PLATFORM X

BILLING

Smart invoicing / PDF analysis / Automatic payment / Discounts / Monitoring of billing / Dunning & Debt Collection / Commodity (power, water, gas and heating), Non-commodity Prosumer billing

CUSTOMER MANAGEMENT

User portal / Contracting / Complaints / Communication support

MARKET COMMUNICATION

EDIFACT / CSV / XML / Web service / Regulatory processes

INTEGRATION

Web service gateway / Integration Layer / Event Bus / Integration with external financing softwares

AMM

PLC / GPRS / MBUS / LoRaWAN / Smart metering SaaS

MDM+

Aggregation & Disaggregation / Forecast / Abuse & Warning / Validation & Estimation / Meter reading management / Metering point management / Energy calculation

HIGHLIGHTS:

-  meter-to-cash processes
-  Cloud based
-  Own innovative features
-  Cutting-edge technology

-  Smart integration
-  1 million+ bills per month
-  100 000 smart meter readings

PODIM  
IN COLLABORATION WITH 

D'WELT
software

LANACO

ENERGETSKA EFIKASNOST I MAŠINSKO UČENJE



Potreba za upravljanjem električnom energijom učinila je da se energetska industrija kreće u novim pravcima razvoja, a sa uvođenjem novih tehnologija stvaraju se novi preduslovi za energetsku efikasnost. Pružajući podršku i usluge poslovima distributivnih preduzeća u svom višedecenijskom radu, kompanija LANACO usmjerava svoje resurse ka razvoju softverskih rješenja koja pružaju podršku poslovima operatera distributivnog sistema i poslovima snabdijevanja električnom energijom. U skladu sa trendovima na svjetskom tržištu energetike, LANACO razvija sisteme koji pružaju analizu i integraciju podataka sa ciljem unapređenja poslovnih procesa i ostvarivanja konkurentnosti. Utemeljeni na tehnologijama mašinskog učenja i umjetne inteligencije, ova rješenja uspješno rješavaju izazove na polju energetske efikasnosti i održivog razvoja. LANACO osigurava i infrastrukturne preduslove i kapacitete neophodne za potpuno prihvatanje koncepta digitalne transformacije.

Povjerenje su
nam ukazali:



ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА
СРБИЈЕ



JP ELEKTROPRIVREDA
HRVATSKE ZAJEDNICE HERCEG BOŠNE d.d. Mostar



ЕЛЕКТРОКРАЈИНА
www.elektrokraina.com



Stojimo na raspolaganju za sve vaše upite!

prodaja@lanaco.com

+387 51 335 500

lanaco.com

VOITH

Voith Hydro

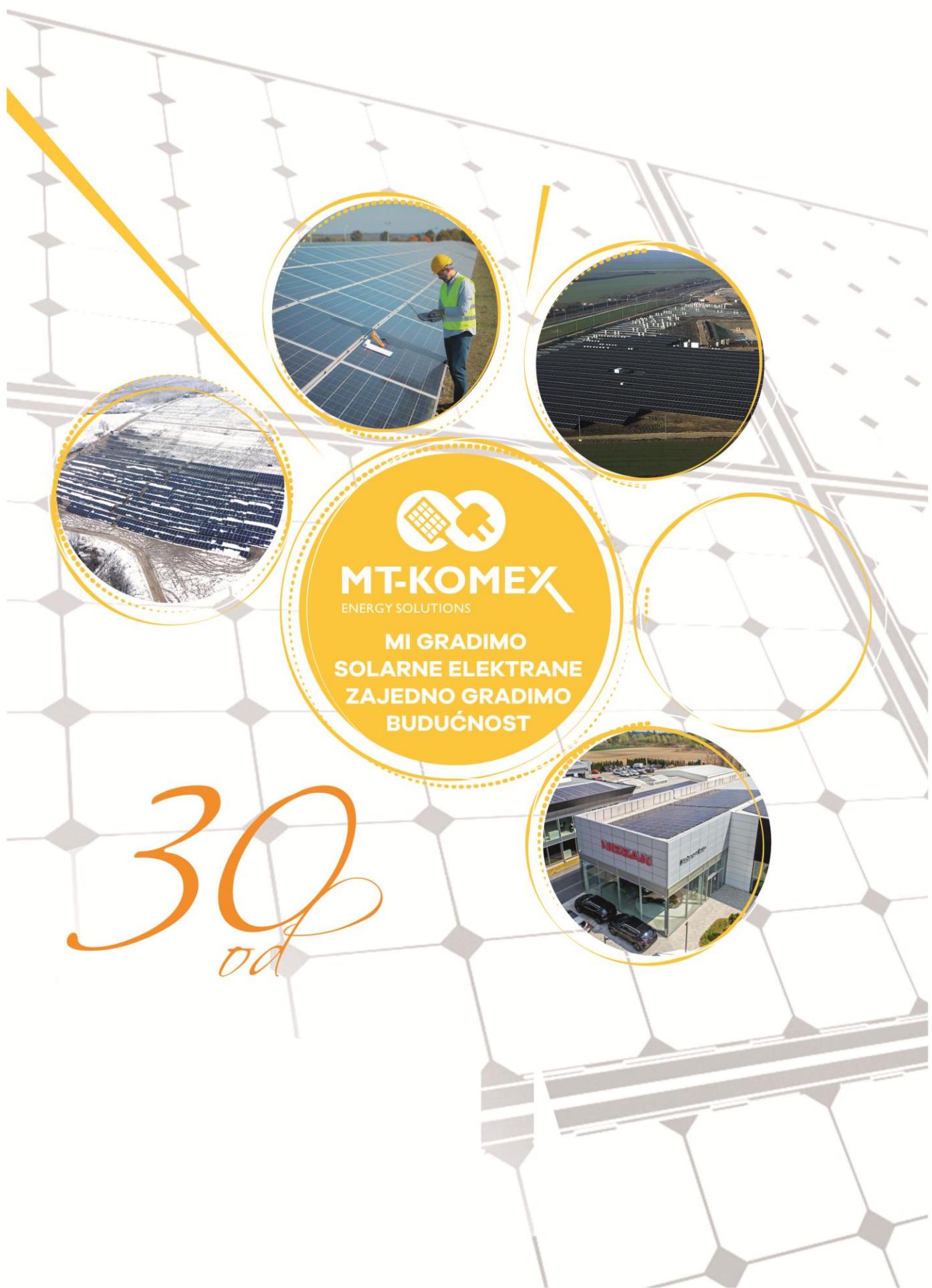
Voith was founded in 1867 and is the world's leading company for equipment and services for the large and small hydropower market. As an investment partner and investor in the hydropower industry, Voith Hydro has a large network and creative solutions to help realize new projects. Voith Hydro offers a wide range of products from individual components to complete concepts, from the implementation of new "turnkey" projects to modernization of existing small and large hydropower stations.

Voith Hydro is active in over 100 countries around the world and has reference projects in the largest projects in the world including the Three Gorges project in China and Itaipu project in Brazil.

Voith is focused on the hydro potential of the Western Balkans and has participated in the modernization of numerous projects such as HPP Perućica, HPP Piva and HPP Zvornik. Voith Hydro opened a regional office in Podgorica-Montenegro in 2008.



VOITH









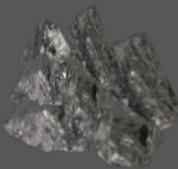
**SOLARNI PANELI
INVERTERI
KONSTRUKCIJA ZA SOLARNE ELEKTRANE
PROJEKTovanje i izgradnja FNE
SOLARNA OPREMA
SOLARNI KOLEKTORI / BOJLERI
SOLARNI KOMPLETI
KONSTRUKCIJE**





WE PRODUCE, SELL AND DISTRIBUTE

SILICON METAL
35.000 tons



and

MICROSILICA
10.000 tons



In two production factories in **Mrkonjic Grad** and **Jajce** with 4 submerged arc furnaces of 48 MW total installed power **silicon metal** has been extracted from carefully selected raw materials as

- Quartz
- Bio coal
- Low ash coal
- Wood chips
- Electrodes

We distribute our products in **25+** countries



Silicon metal and microsilica find its application in the areas of production as



aluminium alloys



semiconductors



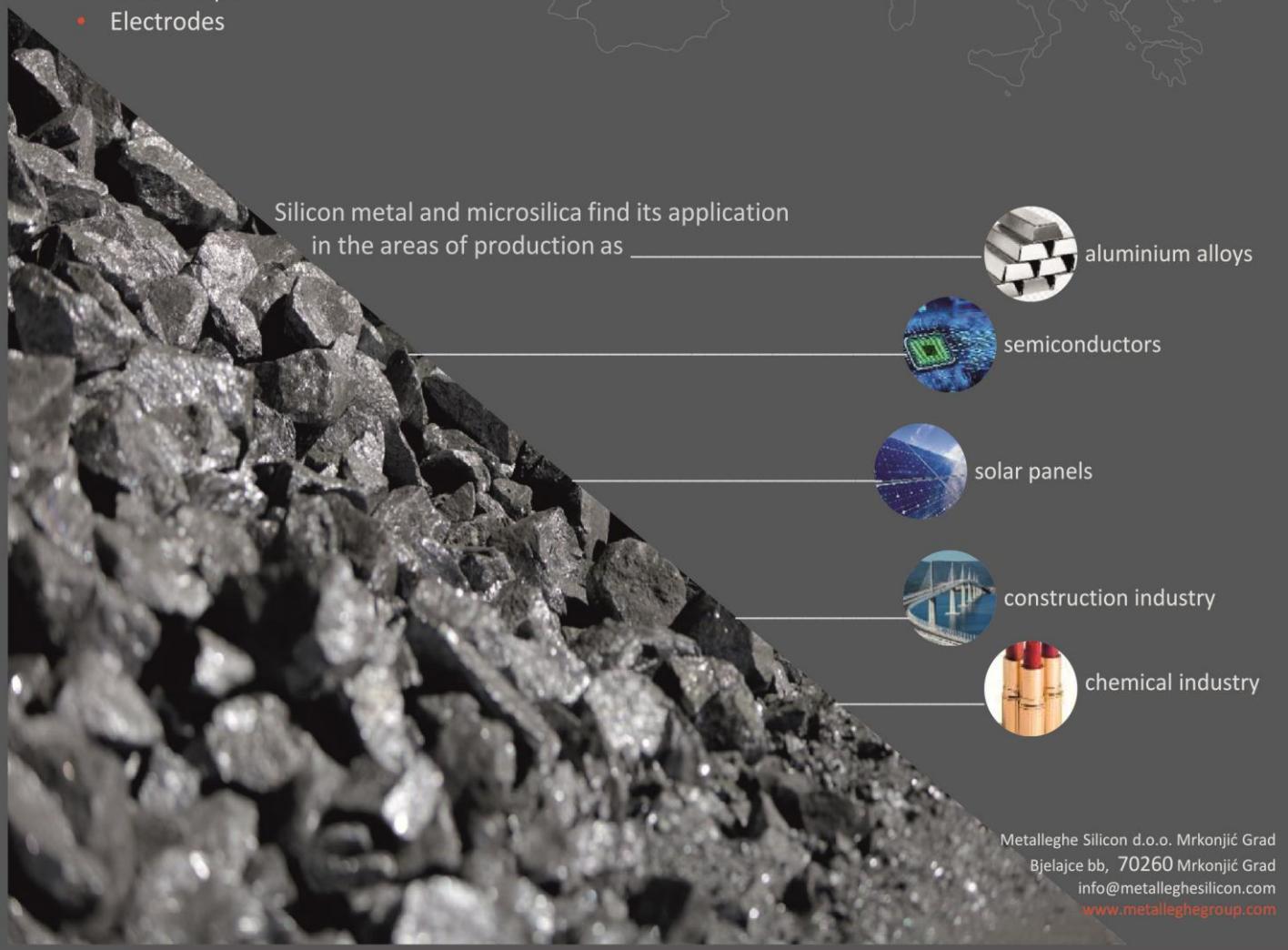
solar panels



construction industry



chemical industry





NAŠE LOKACIJE



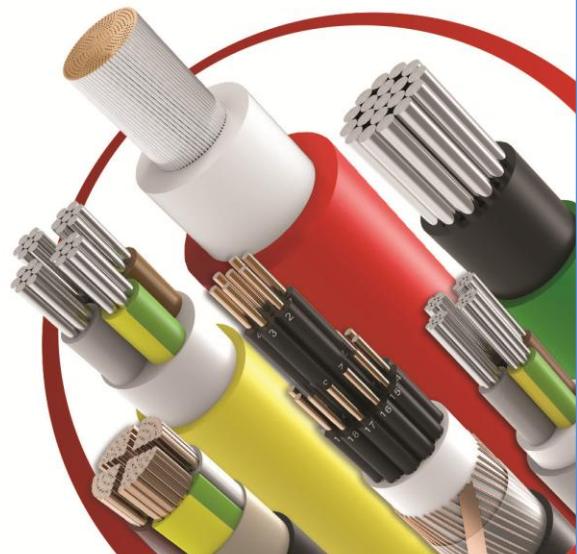
UPRAVA I PROIZVODNJA

Knešpolje bb, Široki Brijeg, Bosna i Hercegovina

- 01 TT CABLES NORDIC UAB LITVA
- 02 TT CABLES GMBH AUSTRIJA
- 03 KABEKS KABLES DOOEL SJEVERNA MAKEDONIJA
- 04 TT KABELI D.O.O. HRVATSKA
- 05 TT KABELI D.O.O. SRBIJA

NAŠI PROIZVODI

- 01 SOLARNI KABELI
- 02 ENERGETSKI KABELI DO 1KV
- 03 EKRANIZIRANI I ARMIRANI KABELI
- 04 NEIZOLIRANA UŽAD
- 05 INSTALACIJSKI KABELI I VODIČI
- 06 SAMONOSIVI KABELSKI SNOPOVI
- 07 KABELI BEZ HALOGENA
- 08 TEŠKOGORIVI I VATROOTPORNI KABELI



Stevanović

Advokatska kancelarija Stevanović

Ul. Nikole Tesle br. 10

76 300 Bijeljina

Radno vrijeme: Ponedjeljak-Petak 8:00-16:00

Kontak telefon: +387 55 230-000

Fax: +387 55 410-509

E-mail: office@advokati-stevanovic.com

SIEMENS
energy



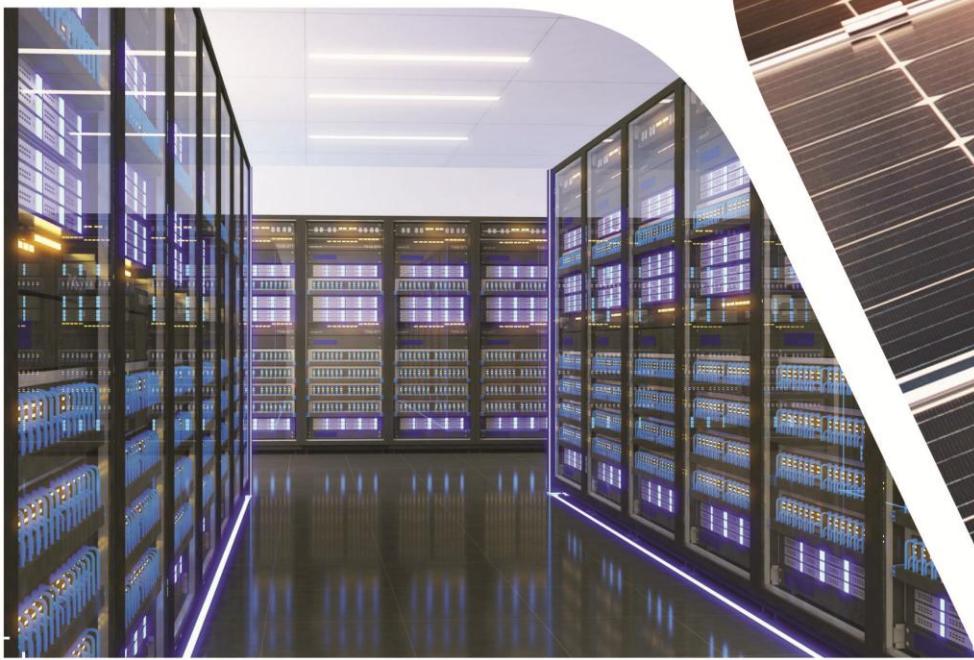
Honestly, technology is not the issue

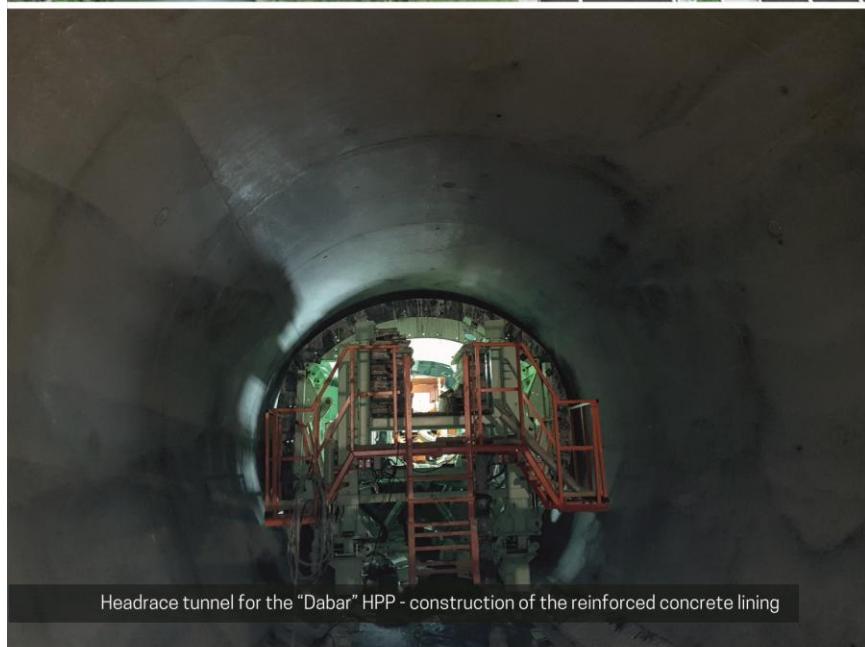
The transformation of the energy system depends on the hearts and minds of the people, who work on making it a reality.

LET'S MAKE TOMORROW DIFFERENT TODAY

KONČAR

Inspirirani izazovima





Headrace tunnel for the "Dabar" HPP - construction of the reinforced concrete lining



The "Bočac 2" HPP - construction works

MAIN PROJECTS IN THE HYDRO-ENERGY SECTOR:

- Construction of headrace tunnel, intake structure and advance headings for the „Dabar“ HPP and investigation and design works during construction (L = 12,2 km)
- Construction of the canal through the Fatnica Field (L= 2,6 km)
- Construction of the drainage tunnel of the Bileća Field (L = 1,8 km)
- Construction of the „Bočac 2“ HPP - construction works
- Construction of additional spillway for control of flood discharges in the „Bočac“ HPP Storage

**GRAFOKOMERC
BANJA LUKA**

info@grafokomerc.com
www.grafokomerc.com

tel: +387 51 212 232
mob: +387 66 119 197

Kancelarijske stolice i fotelje za ugodan radni dan



PRINTING CENTAR GRAFO KOMERC



- najmodernije opremljen printing centar u regiji
- štampanje i kovertiranje svih vrsta računa, obavještenja i dopisa



**ISO/IEC
27001:2013**

- dnevni kapacitet 400 000 otisaka
- kovertiranje 8000/min

066 119 197

PLENARNA SESIJA: „UBRZANJE REGIONALNOG ODRŽIVOG PLANA I PRELAZ NA ČISTU ENERGIJU - ULOGA EU”

Cilj diskusije:

-Illustracija sve većeg jaza između EU i Zapadnog Balkana, i priprema za početak plaćanja emisija ugljendioksida:

Evropska unija ubrzano se okreće ka obnovljivim izvorima energije (OIE) s ciljem potpune dekarbonizacije do 2050. Najrazvijenije zemlje u EU još su ambiciozne. Njemačka, npr. planira da će već 2030. proizvoditi 80% sve električne energije iz OIE. Prelaz s uglja i gasa na OIE postao je prevladavajući tehnološki pravac, koji određuje dugoročnu konkurentnost. Zemlje Zapadnog Balkana (osim Albanije) još uvek većinu električne energije dobivaju iz zastarjelih termoelektrana na ugalj bez odgovarajućih filtera kojima produžavaju život suprotno svojim međunarodnim obavezama. Visoke cene električne energije zbog ruskog ucenjivanja u dobavi gase u prošloj godini i po omogućile su izuzetne profite u izvozu električne energije iz termoelektrana i s tim dalje odgađanje bolnih promjena u energetskom sektoru prema dekarbonizaciji. Za pomoć regijama bogatih ugljem EU ima obiman Fond za pravednu tranziciju. Zemlje Zapadnog Balkana imaju iste dugoročne obaveze po dekarbonizaciji ali nemaju bogatog EU budžeta.



Očekivanja od panelista:

-EU panelist: EU „izvozi“ *acquis* u zemlje Zapadnog Balkana, pravne obaveze, stvara jedinstveno tržište, obećava članstvo, uvodi CBAM ali ne pomaže u tranziciji regija bogatih ugljem kao u slučaju svojih siromašnih država članica. To je jednostavno preveliki teret za države Zapadnog Balkana, koje moraju sad odjednom da nadoknade najmanje 15 godina zaostale tranzicije. Kako može EU da pomogne u rešavanju tog problema? Da li bi sufinansirala nacionalne namenske fondove za tranziciju regija bogatih ugljem?

-Panelisti iz Zapadnog Balkana: kako se pripremaju na uvođenje CBAM mehanizma i na uvođenje cijene za emisije ugljendioksida od 2026. nadalje? Koje akcije oni vide kao potrebne sa strane EU?

MODERATOR
Janez Kopač EU4 Energy
Republika Slovenija

PANEL 1: RAZVOJ INFRASTRUKTURE ELEKTROENERGETSKIH MREŽA I OPTIMIZACIJA PROCESA MEĐUSOBNOG POVEZIVANJAU REGIONU

Posljednjeg desetljeća, a posebice zadnjih nekoliko godina, razvoj infrastrukture elektroenergetskih mreža je u značajnoj mjeri uvjetovan sve većom integracijom obnovljivih izvora energije i zamjenom elektrana na fosilna goriva. Danas se gotovo trećina električne energije u Europi dobiva iz varijabilnih obnovljivih izvora, iako omjer u proizvodnom miksu varira od zemlje do zemlje. Obnovljivi izvori energije, posebno fotonaponske elektrane i vjetroelektrane su donijele nove izazove za operatore prijenosnih i distribucijskih sustava, koji uz njihovo priključenje uz minimalne investicijske troškove, moraju voditi sustav i koordinirati distribuiranu proizvodnju diljem svojih mreža. Zapravo, sama arhitektura europskog elektroenergetskog sustava se razvija i prilagođava arhitekturu kojom centralizirani i decentralizirani izvori koegzistiraju. Pri tome se javlja sve veća potreba za novim akterima i uslugama za optimizaciju fleksibilnosti na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i europskoj razini, a operatori u tome imaju ključnu ulogu.

Stoga je s obzirom na sve veću urbanizaciju, prostorna ograničenja te nemogućnost dobivanja novih koridora za nadzemne vodove, već u fazi planiranja potrebno predvidjeti primjenu novih tehnoloških rješenja, koja su nužna za ostvarenje globalno zadanih ambicioznih ciljeva za elektroenergetske sustave s visokim udjelom proizvedene energije iz obnovljivih izvora energije. U skladu s time, očekuje se sve veća implementacija pametnih mreža, novih tehnologija pametnih vodiča, uređaja za skladištenje električne energije, punionica za električna vozila, pretvorba viškova električne energije u druge oblike (prvenstveno vodik itd.), FACTS uređaja (SVC, STATCOM itd.), visokonaponskih sustava za prijenos istosmjernom strujom (HVDC) itd.

Primjerice, pametne mreže predstavljaju informacijsko-komunikacijsku infrastrukturu koja doprinosi modernizaciji elektroenergetskih mreža, te zadovoljenju novih zahtjeva u pogledu sve više uređaja za skladištenje energije, električnih vozila, zahtjeva za upravljanjem potrošnjom itd. Sve je više dobrih primjera iz prakse u pogledu implementacije pametnih mreža, koje će sigurno u budućnosti imati sve veću primjenu.

Nadalje, tehnologija visokotemperaturnih vodiča se u svijetu koristi već dugi niz godina, međutim posljednjih godina uslijed značajnog povećanja integracije obnovljivih izvora, ovo rješenje se sve više primjenjuje u kontekstu iskoristivosti postojeće infrastrukture i kapaciteta elektroenergetskih mreža. Njihova primjena ne zahtjeva izgradnju novih dalekovoda te korištenje novih trasa, nego zamjenu postojećih vodiča novima. Navedeno rješenje omogućuje gotovo dvostruku prijenosnu moć uz manje troškove od izgradnje novog dalekovoda.

Jesu li postojeći kapaciteti mreža dovoljni? Koliko je vremena potrebno za njihovu nadogradnju? Koji su to trendovi i nova tehnološka rješenja koja će obilježiti energetiku regije u narednom periodu? Sve su to pitanja za prvi panel.

Nacionalni, regionalni i paneuropski planovi razvoja elektroenergetskih mreža ukazuju sudionicima na tržištu na infrastrukturu koju je potrebno izgraditi ili unaprijediti tijekom sljedećih deset godina. Povećanje interkonekcijskih kapaciteta zemalja u regiji je zasigurno jedno od rješenja o kojem će se sve više razgovarati, a izrada planova razvoja pruža uvid u budućnost te čine jedan od temeljnih instrumenta za postizanje ambicioznih ciljeva u pogledu očuvanja klime i okoliša.



MODERATOR
Goran Levačić, HOPS
Republike Hrvatska

PANEL 2: PROSUMERI U REGIJI - PRAVNI I REGULATORNI OKVIR ZA PODRŠKU I TRETMAN MALIH PROIZVOĐAČA SA FOKUSOM NA OLARNE FOTONAPONSKE (PV) SISTEME PRIKLJUČENE NA DISTRIBUTIVNU MREŽU

Energetska tranzicija zemlje treba se zasnivati na decentraliziranim, dekarbonizovanim i digitalizovanim sistemima, a nosioci iste trebaju biti javna građani i privreda, kao i javna preduzeća. Povećanje udjela obnovljivih izvora energije (OIE) u energijskom bilansu, svakako je prioritet u procesu unaprjeđenja elektroenergetskog sektora svake zemlje. Na taj način, između ostalog, osigurava se stabilnost i održivost elektroenergetskog sektora zemlje kao cjeline. Planiranje elektroenergetskog sektora i uređenje njegovog pravnog i regulatornog okvira, nije isključivo ekonomsko, pravno ili tehničko pitanje, već je predmet sveobuhvatnih analiza u koje se integrišu strateški ciljevi sa jedne, te tržišni uslovi sa druge strane. Obzirom na značajan solarni potencijal kojim raspolaže BiH, strategija iskorištavanja OIE ključna je za energetsku tranziciju.

Tamo gdje to politički okvir dozvoljava, građanska energija pruža priliku za otvaranje novih radnih mesta i generisanje ekonomskog rasta. Paket energijskih propisa Evropske unije iz 2019. godine za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji („Čista energija za sve Evropljane“), potiče potrošače s vlastitom proizvodnjom na aktivno učešće na tržištu električne energije. Zakonski okvir o korištenju OIE prije svega treba da upućuje državu i društvo kao cjelinu na proizvodnju električne energije iz OIE, čime bi se građanima omogućilo da postanu aktivni sudionici u tom procesu, a ekonomiji da smanji ovisnost o fosilnim gorivima. Neusklađenost zakonske regulative koja definiše status prosumera u BiH na entitetskom nivou, dodatno unosi nejasnoće među javnost, čime se negativno utiče i na razvijanje svijesti o prilikama za male proizvođače. Kako bi se omogućilo i potaklo ulaganje u građansku energiju, za šta postoji interes, neophodno je usvajanje novog Zakona o korištenju OIE i efikasne kogeneracije na razini Federacije BiH, priprema podzakonskih akata koji će regulisati i pojednostaviti proceduru izgradnje i priključenja prosumerskih postrojenja na području Republike Srpske, te istovremeno raditi na povećanju svijesti malih proizvođača o benefitima prosumerskog režima, kako za njih same, tako i za elektroenergetski sistem zemlje u cjelini. Koncept prosumera ima veliki potencijal da na socijalno pravedan, efikasan i ekonomski isplativ način doprinese smanjenju zagađenja, odnosno zdravijem i čistijem okolišu uz smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima. Ovaj koncept pozitivno utiče i na tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema, jer se proizvedena energija troši na mjestu njenog nastanka i u većini slučajeva nije nužna ekspanzija javne mreže za koju su često potrebna znatna finansijska sredstva. Da bi se omogućio prijelaz sa proizvodnje električne energije putem fosilnih goriva na proizvodnju električne energije iz OIE, potrebno je definisati sveobuhvatan sistem poticaja OIE, koji će biti usmjerен ka unaprjeđenju statusa malih proizvođača.

Cilj panela je da se potakne diskusija o pravnom i regulatornom okviru za podršku i tretman malih proizvođača u regiji, uz iznošenje glavnih izazova na putu ka decentralizaciji elektroenergetskog sektora i razmatranje spremnosti šire javnosti za nadolazeće promjene i izazove na polju elektroenergetike. U središte diskusije stavljeni su mali proizvođači, koji predstavljaju značajan faktor nastupajuće decentralizacije elektroenergetskog sektora. Iskustva zemalja iz regiona iza kojih je uspešno okončanje procesa uspostavljanja regulatornog okvira za prosumere, važan su alat za predikciju mogućih barijera na koje bosansko - hercegovačko društvo može naići u narednom periodu.



MODERATOR

Nihad Harbaš, NLogic Sarajevo
Bosna i Hercegovina

PANEL 3: KAKO SE NOSITI SA VISOKIM ENERGIJE U REGIJI - SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM I IZAZOVI DALJNJEGRADNOG RAZVOJA TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Od proleća 2021. godine, evropsko veleprodajno tržište električne energije, uključujući tržište Zapadnog Balkana, bilo je suočeno sa porastom cena električne energije. Kao posledica eskalacije sukoba u Ukrajini cene su počele da rastu tokom 2022. sve do njihove kulminacije u avgustu 2022 usled visokih temperatura tokom leta. Kako bi zaštitile krajnje kupce i ekonomiju od porasta cena i usporile inflaciju, zemlje Evropske unije, a i Zapadnog Balkana su u proteklom periodu uvele niz vanrednih mera na tržištu električne energije, uključujući i ograničenja slobodnog formiranja cena kako na veleprodajnom tako i na maloprodajnom tržištu. Ove mere su posledično dovele i do smanjenja konkurenčnosti na tržištu, kao i do narušavanja ravnopravnih uslova učešća na tržištu s obzirom da mere nisu bile uskladjene na pan-evropskom nivou. Kako bi se kupci zaštitili od porasta i izraženih oscilacija cena i obezbedila sigurnost snabdevanja, a sprečilo narušavanje integriteta jedinstvenog evropskog tržišta električne energije, Evropske komisija je donela set privremenih vanrednih mera za ublažavanje negativnih efekata energetske krize tokom zime 2022/2023.

Primena ovih mera, pre svega smanjenje potrošnje, u kombinaciji sa blagom zimom, doveli su do pada cena i njihove trenutne stabilizacije na dvostruko višem nivou nego pre početka energetske krize, kada su prosečne cene u 2020. iznosile oko 40 EUR/MWh za band.

Uprkos kretanjima cena energenata na svetskom i evropskom veleprodajnom tržištu, cene za krajnje kupce na Zapadnom Balkanu su održane na nivou koji je i dalje značajno ispod prosečnih cena u Evropskoj uniji, dijelom i usled niza intervencija države na tržištu. Intervencije u pravcu obavezivanja državnih elektroprivreda da isporučuju električnu energiju po ceni nižoj od tržišne su dovele do smanjenja konkurenčnosti na veleprodajnom tržištu ili potpunog gašenja i onako gotovo nepostojeće konkurenčnosti na maloprodajnom tržištu. Ovakva politika je dovela i do velikih gubitaka onih elektroprivrednih preduzeća koji su morali obezbjeđivati energiju iz uvoza da bi ispunile nametnutu obavezu javne usluge, koji su u velikoj meri dalje pokriveni finansijskom podrškom iz državnog budžeta.

Kako bi se obezbedila bolja zaštita kupaca od porasta i naglih promena cene, obezbedio pristup čistoj energiji i tržište učinilo robusnije, Evropska komisija je u januaru 2023. otpočela konsultacije u pravcu reforme dizajna tržišta električne energije. Sa druge strane, u Energetskoj zajednici je u decembru 2022 usvojen deo paketa propisa za Čistu energiju za sve Evropljane koji se odnosi na tržište električne energije, uključujući set mrežnih pravila i smernica za tržište i upravljanje sistemom. Ovaj paket omogućava punopravnu integraciju ugovornih strane Energetske zajednice u jedinstveno tržište Evropske unije. Uključujući deo paketa koji se odnosi na dekarbonizaciju i ciljeve za povećanje udela obnovljivih izvora, povećanje energetske efikasnosti i smanjenje emisija gasova sa efektom staklene baštice za 2030 koji su usvojeni na Ministarskom savetu Energetske zajednice u 2021., pravni okvir koji je potreban da bi se podržala energetska tranzicija je kompletiran u Energetskoj zajednici.

Imajući gorenavedeno u vidu, panel će se pre svega osvrnuti na pitanje da li su cene u regionu visoke, i ako jesu, koje, u kontekstu protekle energetske krize na tržište električne energije Zapadnog Balkana. U daljoj diskusiji panelisti će sagledati koji su osnovni preduslovi za dalji nastavak reforme elektroenergetskog sektora i tržišta električne energije kako bi se obezbedilo da tržište može efikasno da odgovori na zahteve energetske tranzicije za čistom i pristupačnom energijom uz očuvanje sigurnosti snabdevanja. Panel će prodiskutovati i trenutni položaj i buduće poslovanje državnih elektroenergetskih kompanija na tržištu električne energije, kao i privatnih proizvodjača iz obnovljivih izvora energije. U svetu novog elektroenergetskog paketa na nivou Energetske zajednice, panelisti će sagledati koji su osnovni izazovi i koristi implementacije usvojenog paketa, kao i u kojim segmentima tržišta električne energije sagledavaju potrebu za daljim unapredjenjem njegovog dizajna.



MODERATOR

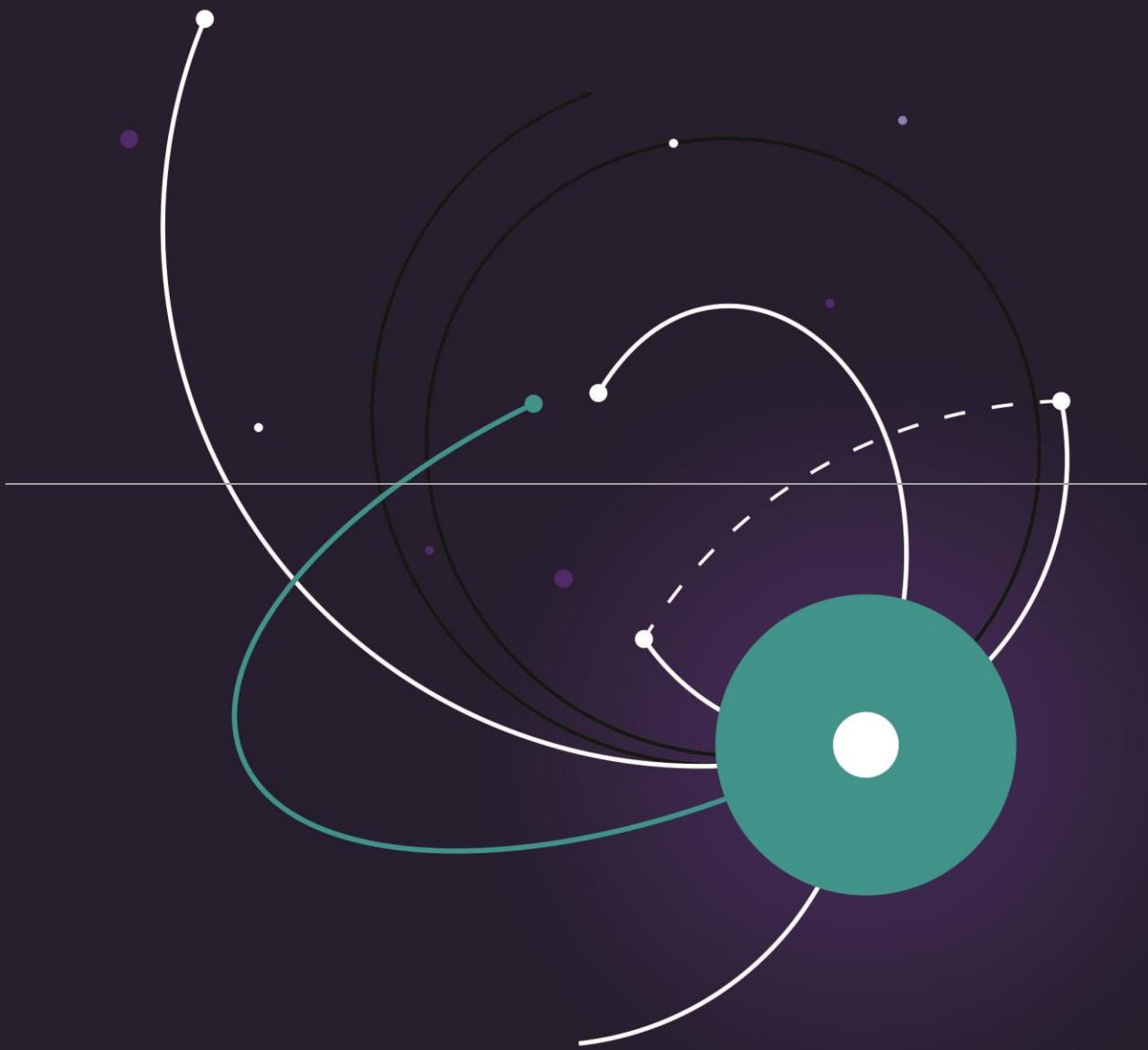
Jasmina Trhulj

Sekretarijat Energetske zajednice

SIEMENS
energy

Let's energize society!

siemens-energy.com





TeleGroup

**WE CREATE
THE FUTURE.
TOGETHER.**

www.telegroup-ltd.com



**GREEN
CLIMATE
FUND**



Фонд за заштиту животне средине
и енергетску ефикасност Републике Српске

Environmental Protection and Energy
Efficiency Fund of the Republic of Srpska



GAS-RES

Preduzeće za gasne projekte



ProCredit Bank

Preuzmite kontrolu nad troškovima **ELEKTRIČNE ENERGIJE**



Nudimo Vam efikasna finansijska rješenja za izgradnju solarnih elektrana.



Garantujemo brzu procjenu potreba i rješenja prilagođena ovoj vrsti projekata.



Mi smo razvojno orijentisana njemačka banka koja 25 godina podržava privredu Bosne i Hercegovine.

ZAŠTO ODABRATI PROCREDIT BANK ZA PARTNERA?

- Partner smo privrede u BiH i aktivno pratimo dešavanja koja uticu na performanse naših klijenata, Banka smo koja u svom portfoliju ima 20% green kredita,
- Imamo višegodišnje iskustvo i ekspertizu u finansiranju solarnih elektrana
- Nudimo brza rješenja i atraktivne uslove



www.proccreditbank.ba



033 250 950

PANEL 4: ULOGA DISTRIBUIRANE PROIZVODNJE I USLUGA FLEKSIBILNOSTI U PROCESU DALJNJEGR AZVOJA TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE I INTEGRACIJA VELIKOG UDJELA OIE

Razvoj tržišta električne energije, pored obezbeđenja osnovnog cilja – sigurnog, pouzdanog i ekonomičnog rada elektroenergetskog sistema, zasnovanog na principima transparentnosti i nediskriminacionosti, zavisio je i od potreba tržišnih učesnika. Upravo njihove potrebe, ali i mogućnosti su između ostalog definisale i buduće pravce razvoja tržišta električne energije. U strategiju razvoja evropskog tržišta električne energije, nakon više od 25 godina od početka deregulacije energetskog sektora koji je sproveden na nacionalnim nivoima, uveden je koncept centralizacije tržišnih procesa. Rezultat ovoga jeste uspostavljenje jedinstveno evropsko balansno tržište električne energije, centralizovana dodela prenosnih kapaciteta ili povezivanje organizovanih veleprodajnih tržišta na pan-evropskom nivou.

Sa druge strane, s obzirom na konstantni rast distribuirane električne energije iz distributivnih resursa, naročito obnovljivih izvora i drugih alternativnih izvora (baterije), kao i uključivanje krajnjih kupaca kao aktivnih učesnika u smislu upravljive potrošnje, ključno pitanje daljeg razvoja tržišta jeste kako integrisati korisnike distributivnog sistema na tržište električne energije. Ne treba zaboraviti ni elektromobilnost, odnosno uticaj punjača električnih automobila na rad distributivnog sistema i buduće tržište električne energije. Zajedničko za sve navedene korisnike distributivnog sistema jeste fleksibilnost.

Šta je ustvari fleksibilnost o kojoj se najviše govori u energetskom sektoru u proteklom periodu?

Najjednostavniji odgovor bi bio - sposobnost namernog tj. namenskog odstupanja od planiranog (uobičajenog) modela potrošnje ili proizvodnje. Posmatrajući iz tržišnog i ugla korisnika distributivnog sistema, prethodna definicija bi se mogla proširiti na sledeći način - fleksibilnost predstavlja sposobnost korisnika distributivnog sistema da odstupi od svog planiranog profila potrošnje (ili proizvodnje) električne energije kao odgovor na cenovne signale ili tržišne podsticaje.

Sada dolazimo do suštinskog pitanja - Da li se sa fleksibilnošću može trgovati i da li je njen svrha postizanje uštede ili ostvarivanje profita? Fleksibilnost distributivnih resursa, pre svega aktivnih potrošača i alternativnih izvora električne energije definitivno predstavlja novi produkt na postojećim tržištima električne energije.

Uspostavljanje tržišta usluga fleksibilnosti, odnosno uključivanje korisnika distributivnog sistema na postojeća tržišta električne energije nije jednostavno, jer iz ugla korisnika potencijalni obim pružene usluge je zanemarljiv u odnosu na veličinu i potrebu sistema. Takođe suštinski izazov predstavlja i činjenica da ovo nije osnovna delatnost najveće grupe potencijalnih pružalaca usluga fleksibilnosti – krajnjih kupaca, pa se može očekivati nedostatak informisanosti i stručnog znanja iz ove oblasti. Upravo zbog ovoga, najjednostavniji i najlakši način integracije ovih korisnika na pomenuta tržišta bio bi posredstvom aggregatora. Agregator, kao novi tržišni učesnik, bi u tom slučaju bio pružač usluga fleksibilnosti, odnosno on bi bio posrednik u pružanju usluga korisnika distributivnog sistema, bilo na veleprodajnom tržištu, bilo prema operatorima distributivnog ili prenosnog sistema. Jedan aggregator bi mogao zastupati interes jednog korisnika na više različitih tržišta ili bi mogao biti provajder usluga u ime više korisnika distributivnog sistema. U skladu sa navedenim, prirodno se nameće rešenje da uloga aggregatora u novom konceptu tržišta električne energije pripadne snabdevačima, uz napomenu da nije nužno da snabdevač krajnjeg kupca bude i pružač njegovih usluga fleksibilnosti.

Skladišta sa druge strane, bez obzira da li se radi o različitim tipovima baterija, zelenom vodoniku ili nekoj drugoj tehnologiji predstavljaju oslonac budućeg razvoja tržišta električne energije. Njihova široka namena predstavlja na prvom mestu mogućnost učesnicima na tržištu da optimizuju svoj rad – da povećaju svoj profit kroz učešće na različitim tržištima električne energije, odnosno da omoguće uštedu kroz smanjenje odstupanja učesnika prilikom obavljanja energetske delatnosti. Najbolji primeri su korišćenje skladišta od strane neupravljivih obnovljivih izvora energije, čime se značajno povećava broj potencijalnih tržišta električne energije na kojima ovi učesnici mogu učestvovati, ali sa druge strane predstavljaju značajan resurs pomoću koga se upravlja rizikom velikih odstupanja koji ova kategorija učesnika na tržištu ima zbog tehnologije proizvodnje električne energije.

U svakom slučaju možemo sumirati da primena novih tehnologija i uključivanje distributivnih korisnika na tržište električne energije s obziroma na njihov ukupni potencijal jeste značajno. Sami korisnici bi dobili mogućnost uštede ili ostvarivanje profita van svoje osnovne delatnosti. Sa druge strane operatori distributivnog i prenosnog sistema bi dobili značajan resurs za upravljanje zagušenjima i balansiranje sistema koji ranije nisu imali.



MODERATOR

Marko Janković
Direktor direkcije za tržište EMS
Republika Srbija

PANEL 5: MEHANIZMI OSIGURANJA ENERGETSKE TRANZICIJE U KORIST SVIH - REZULTATI PROJEKTA INKLUSIVNA DEKARBONIZACIJA

U svojim revidiranim Utvrđenim doprinosima (NDC), BiH se obavezala da će smanjiti emisije gasova s efektom staklene bašte za 33,2% do 2030. godine i skoro za 66% do 2050. godine u poređenju s nivoima iz 1990. godine, s energetskim sektorom i industrijama s visokim emisijama ugljika u središtu tranzicije na privrednu s niskim udjelom ugljenika. Projekat "Inkluzivna dekarbonizacija" (IDA), koji finansira Vlada Japana, a provodi Razvojni program Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) u saradnji sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u periodu od 2022 – 2023 godine, je radio na uspostavi strateške osnove za pravednu tranziciju ka nisko-karbonskoj ekonomiji, smanjenjem njene visoke ovisnosti o fosilnim gorivima putem mehanizma za pravednu tranziciju, s fokusom na to da niko ne bude izostavljen.



U sklopu projekta su izrađeni nacrti shematskog plana „Pravedne tranzicije za sve“ i strateških smjernica pravedne tranzicije za tri industrije s visokim emisijama ugljika (električna energija, čelik i cement), što je propraćeno aktivnostima izgradnje kapaciteta ključnih aktera, ugroženih grupa i industrije. Pored toga, projekat je radio na direktnoj tehničkoj i finansijskoj pomoći za dekarbonizaciju malih i srednjih preduzeća, te uspostavi ESCo modaliteta u poslovanju elektroprivreda kao održivog mehanizma dekarbonizacije.

Tokom panela biće predstavljeni navedeni strateški dokument i smjernice, mehanizmi dekarbonizacije i praktični efekti podrške industriji, a nakon istih će biti održana panel diskusija sa najvažnijim akterima i vrsnim stručnjacima na temu "Kako multiplicirati benefite, a istovremeno umanjiti negativne efekte dekarbonizacije na ekonomiju" sa ciljem sagledanja trenutnog stanja i identifikacije pravca u kojem Bosna i Hercegovina treba ići kako bi osigurala da građani, preduzeća i društvo kao cjelina upotpunosti iskoriste potencijal tranzicije i uklone prepreke i rizike koje ista nosi sa sobom.

Od SET 2023 očekujemo produktivnu diskusiju i jačanje svijesti i znanja šire javnosti o važnosti i mogućnostima postulata pravednosti u tranziciji ka nisko-karbonskoj ekonomiji u Bosni i Hercegovini.

MODERATOR
Hamdija Mujezin,
UNDP
Bosna i Hercegovina



TRIGMA d.o.o.
Ul. Subotička 149a
78000 Banja Luka
Telefon: +387 (0)51 319 128
Faks: +387 (0)51 319 129
E-mail: info@trigma.ba
Web: www.trigma.ba



The TRIGMA logo features a dark blue triangle pointing upwards. Inside the triangle is a red stylized letter 'T'. Below the triangle, the word "TRIGMA" is written in a bold, dark blue, sans-serif font.



ČISTA
ENERGIJA
KPG ĆE
ZAŠTITITI
PLANETU





**ELEKTROTEHNIČKI INSTITUT
NIKOLA TESLA**
Beograd

 **UniCredit Bank Banja Luka**



TERMOELEKTRO

Platne kartice MF Banke



KARTICE ZA SVE...

baš sve što vam treba.

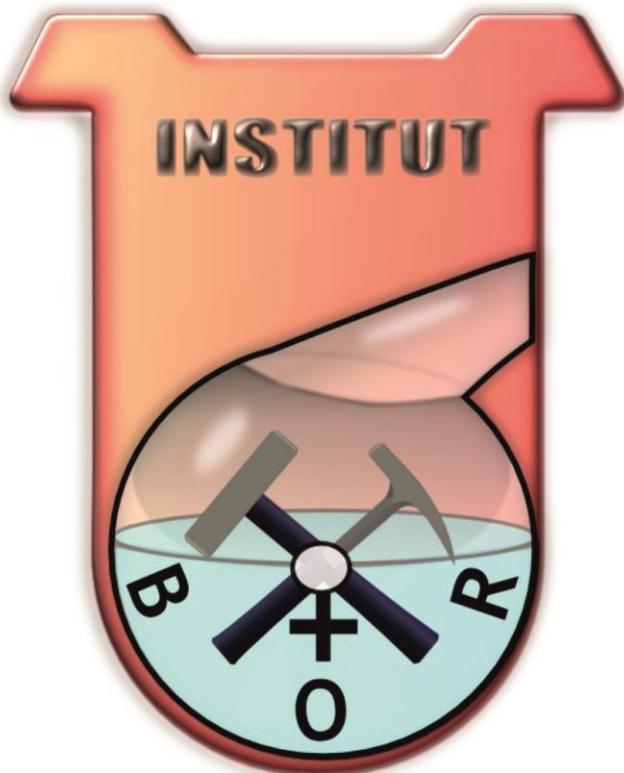
MF banka



netinvest
Engineering & Consulting Solutions



Kaldera
ENERGY FOR LIFE



MS MIKROELEKTRONIKA

PANEL 6: BEZBJEDNOST ENERGETSKOG SEKTORA U OBLASTI MJERENJA I PRENOSA

Panel diskusijom ćemo obuhvatiti slijedeće teme:

Bezbjednost sistema upravljanja potrošnjom električne energije, postala je značajno pitanje u vremenu kada se svako mjesto potrošnje oprema dvosmjernom komunikacijom.

Kako rješiti najveće probleme oko manipulacije sa podacima o potrošnji (smanjenje računa, finansijski gubici) i gašenje električne energije pojedinim potrošačima ili naseljima (za pljačke, terorističke napade)

Kako dodatno obezbjediti podatke jer pored komunikacije, bezbjednost je ugrožena i na nivou samog uređaja, ali i softvera u smislu da proizvođači samim tim i države iz kojih oprema dolazi mogu da pristupe podacima i na isti način minipulišu.

Za koje sve namjene mogu da služe podaci, da li je i kako moguće vršiti analize tržišta, pratiti navike potrošača i sl, sa ciljem planiranja ponude roba i usluga.

Da li se i u kojoj mjeri kod nas primjenjuje kritovanje podataka? Na koji način se kriptovanjem može poboljšati prenos podataka, upotreba uređaja i softvera koji su proizvedeni u sopstvenim državama i od strane partnerskih i ozbiljnih kompanija koje tradicijom mogu garantovati da će pružiti dobre usluge i robu i da neće nestati sa tržišta.

Na panelu će biti govora i o trenutnom stanju po pitanju prikupljanja, prenosa i korišćenja podataka i iskustvima u ovoj oblasti. Koliko je naša zakonska regulativa prilagođena novim tehnologijama koje se primjenju. Ko bi trebalo da bude nosilac procesa primjene novih procedura po pitanju manipulacijom podacima.



MODERATOR
Marin Marinković
ATV Banja Luka
Bosna i Hercegovina

PANEL 7: REGIONALNI PRISTUP SNABDIJEVANJA ENERGETIMA (GAS, NAFTA,UGALJ) U VRIJEME ENERGETSKE KRIZE SA OSVRTOM NA PROCES DEKARBONIZACIJE U REGIJI

Na prošlogodišnjem SET-u tri panela su obuhvatala temu o kojoj će se govoriti ove godine na Panelu 7. Bili su to Panel 1: „Dekarbonizacija energetskog sektora Zapadnog Balkana, zatim Panel 2: „Razvoj gasovodne infrastrukture i diversifikacija u Regionu u funkciji sigurnosti snabdijevanja gasom“ i Panel 10: „Uspostavljanje obaveznih rezervi nafte i naftnih derivata u skladu sa direktivom 2029/119 EZ i sigurnost snabdijevanja i tržište naftnih derivata u Regionu. Kroz ovaj panel biće veoma zanimljivo nastaviti prošlogodišnje diskusije.

Šta se od tada promjenilo i imamo li nekakav zajednički regionalni pristup kada je u pitanju snabdijevanje energentima. Kako se taj pristup uklapa u proces dekarbonizacije koji je javno prihvaćen i kome se teži. U raspravma o zajedničkim pristupima energiji i energetici nekada koristimo izraz Zapadni Balkan, a nekada Regija. Ne ulazeći u naše zajedničke kompleksne i dileme gdje je granica Balkana, šta je Istočna, a šta Zapadna Evropa definitivno je jasno da svi imamo negdje slične, a negdje iste probleme kada je snabdijevanje gasom, naftom i ugljem u pitanju. Kada se sve to još posmatra u kontekstu ciljeva dekarbonizacije Europe i naše Regije onda zaista ima potrebe da se zajednički djeluje kako bi se prije svega obezbijedila energetska sigurnost i stabilnost te snažnije i odlučnije krenulo u proces dekarbonizacije.

Svaki od ova tri energenta ima svoje specifičnosti koje se ogledaju u njihovim tehnološkim i ekološkim osobinama, ali i u tome koliko su pojedini energenti dostupni u pojedinim zemljama sa prostora bivše Jugoslavije.

Kada govorimo o gasu tu prije svega mislimo na prirodni gas, ali i na tečni naftni gas. Oba energenta su ekološki znatno prihvatljivija od nafte, a posebno uglja. Zemlje Regije nemaju isti pristup niti iste mogućnosti kada je snabdijevanje sa ova dva energenta u pitanju. Čini se da je Bosna i Hercegovina u najlošijem položaju po tom pitanju. Nedostatak vlastitih nalazišta prirodnog gasa i pogona za proizvodnju TNG čini je potpuno zavisnom o uvozu. Veoma mala distributivna mreža za transport prirodnog gasa pa čak i različit pristup ovom problemu u Federaciji BiH i Republici Srpskoj dodatno komplikuju situaciju.

Kada je u pitanju nafta, opet BiH u veoma nepovoljnem položaju, tako da zapravo ovdje možemo govoriti samo o snabdijevanju naftnim derivatima. Srbija i Hrvatska imaju u pogonu prerađivačke kapacitete, a i određene količine vlastite sirove nafte. Srbija i Hrvatska su i glavni snabdjevači BiH naftnim derivatima. Koliko zapravo zemlje Regiona mogu samostalno odlučivati o tržištu naftnim derivatima i mogu li graditi nekakv zajednički pristup zavisi ne samo od njih. Tu su prije svega velike naftne kompanije u čijem se većinskom vlasništvu nalaze naše regionalne rafinerije i distributivne mreže. Dalje činjenica da su Slovenija i Hrvatska članice EU, a ostale zemlje Regije još nisu određuju neka pravila i načine poslovanja energetskih kompanija. Doduše sve zemlje Regije su odavno članice Energetske Zajednice.

Ugalj je još uvijek najzastupljeniji emergent u zemljama Zapadnog Balkana. To je jedino fosilno gorivo gdje je BiH dugo bila u prednosti, ali sada u vrijeme kada se sve više radi na procesu dekarbonizacije, ta prednost postepeno postaje i sve veći problem. Srbija je takođe energetski veoma zavisna od eksploatacije i korišćenja uglja.

Svakako veoma aktuelne i zanimljive teme, posebno zbog činjenice da ugalj dominantno učestvuju u proizvodnji električne energije na prostoru Regije.



MODERATOR
Milovan Bajić
direktor Krajina petrol Banja Luka
Bosna i Hercegovina



MOTEL KONAK, MOSKO

Objekat je počeo sa radom 1972. godine pod nazivom "Lovac". Od svog otvaranja, pa do danas njeguje i nudi svojim gostima hercegovačke specijalitete. Ono po čemu je restoran prepoznatljiv je jagnjetina sa ražnja, koja je ujedno specijaltet kuće. Pored pečenja, restoran nudi autohtona hercegovačka jela, ribu i jela sa roštilja. Sam objekat je izgrađen je u hercegovačkom stilu sa moderno uređenim unutrašnjim enterijerom.

U sastavu objekta nalazi se restoran koji raspolaže sa oko 250 mesta, od toga 100 mesta u zatvorenom dijelu i 150 mesta raspoređenih na tri terase. Pored restorana nalazi se Hercegovačka kuća, jedinstvena na području Hercegovine zbog autentičnog ambijenta kapaciteta 80 mesta, te sala za slavlja, prezentacije i kongrese sa 500 mesta. U sklopu objekta se nalazi i hotel koji raspolaže sa 170 ležajeva raspoređenih u jednokrevetnim, dvokrevetnim, trokrevetnim, četverokrevetnim sobama i apartmanom.



KONTAKT

**Mosko bb
Trebinje**

**Kontakt Info +387 59 481-288 Recepција
email:motelkonak@yahoo.com**

PRIRODNA IZVORSKA VODA
NATURAL SPRING WATER

leda

leda
IS VRHOSA

PRIRODNA IZVORSKA VODA
NATURAL SPRING WATER

SLUŽBENA VODA
SET
SAMIT ENERGETIKE TREBINJE



Upoznajte zvijezde.

Pođite s nama u Mercedes-Benz svijet i upoznajte bogati asortiman trokrake zvijezde.

Osobna vozila

Laka komercijalna vozila

Gospodarska vozila

Vaš Mercedes-Benz partner.

autolijanovići



PANEL 8: RAZVOJ ELEKTROMOBILNOSTI U REGIJI

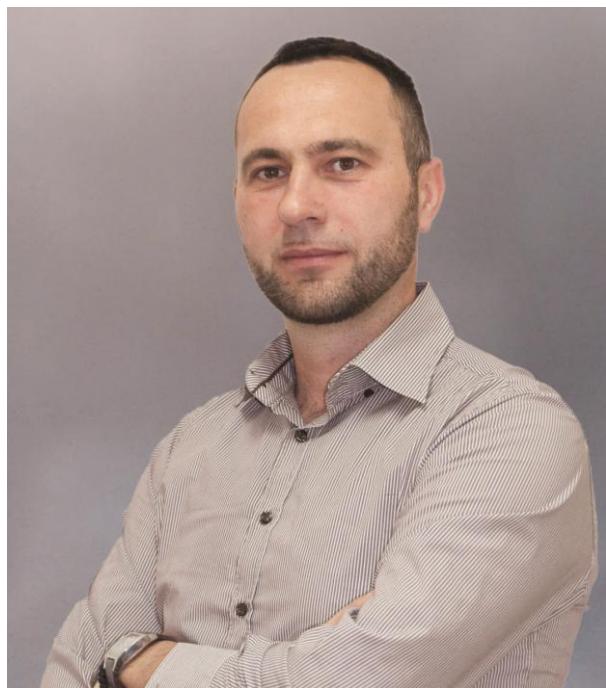
Automobilska industrija je u procesu tranzicije koja je inicirana pre svega intezivnim razvojem tehnologije, ali i trenutnim propisima i vladinim politikama većine zemalja koje intezivno podstiču masovnu elektrifikaciju transporta ljudi i robe. Pogledom na najnovije modele automobila u ponudi postaje jasno da su hibridni i potpuno električni pogoni spremni da preovladaju tržištem. Međutim, ta promena dolazi sa ograničenjima tehnologije, a koja se najviše tiče dometa vozila, tehnologije punjenja, uslova ekslopatacije i održavanja i sl. Industrija proizvodnje električnih i hibridnih vozila dodatno ohrabrena sve nižim troškovima baterija, usredsređena je na ubrzavanje elektrifikacije, obraćajući relativno malo pažnje na cenu određene vrste električnih vozila, kao i dostupnost infrastrukture za punjenje. Sada se ova industrija suočava sa važnim pitanjem kako razviti i proizvesti ove automobile pod uslovima koje će biti najprihvatljiviji za krajnje kupce.

Ovo pitanje je usko vezano sa trenutnim propisima i vladinim politikama pojedinih zemalja, čije će odluke, subvencije, podrške i pažnja posvećena razvoju tehnologija nadalje uticati na razvoj i budućnost zelenih vozila podjednako.

Razvoj tehnologija punjenja električnih i hibridnih vozila kao i dostupnost infrastrukture za punjenje predstavlja dodatni izazov za široku elektrifikaciju transporta. Tehnologija punjenja danas dolazi u dve osnovne varijante, takozvano AC i DC punjenje. AC punjači na svom izlazu mogu imati uglavnom do 22 kW, gde trajanje punjenja zavisi od kapaciteta baterije i može biti veoma sporo. DC stanice za punjenje imaju u sebi ugrađen pretvarač energetske elektronike, te je samim tim i proces punjenja baterija vozila značajno brži. Trenutno na tržištu postoje brzi punjači, čija je snaga obično oko 50 kW, i ultra brzi punjači kapaciteta i preko 150 kW, koji su namenjeni za lokacije sa velikim prometom.

Savremeni stil života, kao i potrebe biznisa nameću neophodnost što je moguće kraćeg vremena punjenja baterija električnih i hibridnih vozila. Sa druge strane ograničenja u vidu dostupnosti elektroenergetske infrastrukture, uticaj brzog punjenja na životni vek baterija predstavljaju značajne izazove u današnje vreme.

Od ovogodišnjeg Samita energetike – SET2023 očekujem puno kvalitetnih prezentacija i diskusija koje će trasirati procese tranzicije energetskog sektora u regionu kroz postepeno smanjenje proizvodnje energije iz fosilnih goriva te izgradnju novih kapaciteta baziranih na obnovljivim izvorima energije kao i široj primeni elektromobilnosti. Posebno interesantna će biti diskusija stručnjaka iz energetskog sektora po pitanjima cene i dostupnosti energije u regionu.



MODERATOR
Boris Dumnić
Fakultet Tehničkih nauka Novi Sad,
Republika Srbija

PANEL 9: UTICAJ REDOVNOG ODRŽAVANJA NA POGONSKU POUZDANOST RADA TERMOENERGETSKIH I HIDROENERGETSKIH POSTROJENJA

Evidentno je da Evropska i regionalna regulativa elektro energetskog sistema u dijelu proizvodnje električne energije ima za cilj da se što više i što prije odmakne od proizvodnje električne energije iz fosilnih goriva, ili kako se to sada moderno zove prljavih izvora energije, dakle uglja, plina ili gasa kao trenutno dominantnih energenata u proizvodnji električne energije.

Cilj je kao što znamo orijentacija ka obnovljivim izvorima energije, kao što su vjetar, sunce, biomasa, biogas, vodonik i slično. Ideje i ciljevi su dobri, odlični, legitimni, korisni ali se postavlja pitanje koliko brzo su dostižni, posebno u zemljama koje su slabijeg privrednog ranga i finansijskog potencijala kao što je naša? Sve te aktivnosti možemo posmatrati i kao dio energetske tranzicije koja je u toku, za koju se procjenjuje da će glavni koraci i aktivnosti biti završeni do 2050.godine. Postavlja se pitanje šta do tada, dok se sve planirano ne izgradi, kako funkcionišati i na najbolji i najefikasniji način proizvoditi potrebnu električnu energiju iz sistema koje već posjedujemo, dakle termoelektrana i hidroelektrana. Takođe je pitanje kako efikasno balansirati cijeli sistem bez bazne proizvodnje električne energije? Neke nove tehnologije u cilju balansiranja sistemom su novi izazovi na putu tranzicije, one će sigurno biti dostupne u narednom periodu, ali je činjenica da su ti projekti još uvijek u fazi razvoja, tako da ćemo na ta rješenja morati još sačekati. Konačno, šta ćemo kada određeni planovi najdu na prepreke i nemogućnost implementacije izazvanog globalnim regulatornim kretanjima koja uglavnom dovedu do velikih poremećaja u snabdijevanju? Šta ćemo kada izda hidrologija i ostali klimatološki elementi, kada nema dovoljne snage vjetra ili sunca noću? Da li ćemo sebi dozvoliti da pričajući samo o obnovljivim izvorima energije i stavljući sav fokus na tu temu zapostavimo konvencionalne sisteme proizvodnje električne energije i tako potencijalno ostanemo „u mraku“?

Zbog svega navedenog je jasno da naša država kao mala ekonomija već sada ima velike probleme u realizaciji zadanih i očekivanih aktivnosti i smjernica preuzetih kroz razne potpisane Evropske akte i regulative iz prostog razloga što to jako mnogo košta. Očigledno je da mi u ovoj fazi nemamo drugog prioritetnijeg izbora nego se okrenuti sebi i kroz revitalizaciju postojećih hidro i termo energetskih postrojenja obezbijediti sebi dovoljne količine energije kroz njihovu pogonsku pouzdanost u radu i proizvodnji. Ovo nikako ne znači da mi ne razumijemo sadašnja kretanja i trendove koji idu ka budućnosti, međutim kroz ovaj panel želimo da ukažemo na probleme koji postoje na terenu, te smatramo da je ovaj panel dobra prilika da se stvari nazovu pravim imenom i onakvim kakve jesu u skladu sa našom realnošću.

Mislimo da je tema ovog panela jako važna, da nije recidiv prošlosti nego još uvijek naša sadašnjost. Moramo biti svjesni da će konvencionalni način proizvodnje električne energije još dugo vremena biti naša stvarnost, te da moramo voditi računa i brinuti o onome što već imamo. Vjerujemo da se svi skupa možemo složiti da trebamo težiti ka tome da termoelektrane u dogledno vrijeme (možda za 20 ili više godina) ne budu glavni proizvođač električne energije, nego zamjenski uz uslov da pored hidroelektrana izgradimo još značajne kapacitete u segmentu OIE. Do tada hidro i termoelektrane moraju biti uvijek spremne, dobro održavane i ispravne da bi se održala stabilnost elektro energetskog sistema.

Zbog toga za sve ovo ključna riječ je konzistentno, profesionalno, stručno održavanje, kako preventivno i plansko, tako isto i investiciono, ali i havarijsko i interventno kada se desi.



MODERATOR
Miroslav Miškić
Fakultet tehničkih nauka Novi Sad
Bosna i Hercegovina

„Izgradnja institucija“ ne znači samo izgradnju novih već, pre svega, poštovanje institucija koje imamo.

Ekonomski Institut je osnovan 1947. godine. Kao akcionarsko društvo u privatnoj svojini posluje od 1991. godine. Mera komercijalizacije poslovanja Ekonomskog instituta oduvek je bila ekonomска nauka. Mera naučnog i istraživačkog rada bila je mogućnost njegove praktične primene. Poslujući s merom, Ekonomski institut je postao ono što je danas. Jedna od najstarijih ekonomskih institucija, akreditovana kao istraživačko razvojni institut i istovremeno, najveća srpska i regionalno prepoznatljiva savetodavna kuća.

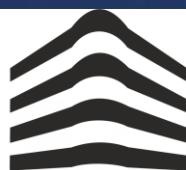
Stalni saradnici Ekonomskog instituta bili su više akademika, veliki broj naučnih savetnika i profesora univerziteta, veliki broj nosilaca javnih funkcija (predsednika i potpredsednika Vlada, ministara, članova Saveta guverenera itd), privrednika koji su obeležili svoje epohe, predstavnika u međunarodnim organizacijama. Mnogo je uticajnih ekonomista koji u svojoj biografiji posebno ističu vreme provedeno u Ekonomskom institutu. Istovremeno, gotovo da nema ekonomске institucije u Srbiji, a da u njenom osnivanju ili radu nisu učestvovali predstavnici Instituta (Srpski poslovni klub „Privrednik“, Privredna komora Srbije, Savez ekonomista Srbije, Udrženje korporativnih direktora Srbije, Srpska asocijacija menadžera i mnoge druge). Sledeci uverenje da se razvojna politika jedne zemlje ne vodi „od danas do sutra“ već na osnovu dugoročnih dokumenata, sačinjenih od institucija koje traju, 2017-te godine, Srpska akademija nauka i umetnosti i Ekonomski institut potpisali su Memorandum o strateškoj saradnji.

Ekonomski institut je kompanija u privatnom vlasništvu, koja se samostalno finansira i većinu prihoda ostvaruje van Srbije. Aktivnosti i usluge Ekonomskog instituta su:

- *Naučna - istraživačka delatnost, kao akreditacija doslednosti i stalnog usavršavanja.*
- *Izdavaštvo u cilju afirmacije rezultata i aktuelnosti naučno istraživačkog rada.*
- *Organizacija događaja, kao društveno odgovoran napor u interesu sveukupnog razvoja.*
- *Savetodavna delatnost, kao potvrda svršishodnosti znanja i jedini izvor prihoda.*

„Pružamo dragocena rešenja“ moto je Ekonomskog instituta i najvažniji preduslov trajanja.

Sektor energetike jedan je od krucijalnih u poslovanju Ekonomskog instituta. Od kompanija iz energetskog sektora koje su Ekonomskom institutu pružile poverenje, izdvajaju se Elektroprivreda Republike Srske (ERS), JP Elektroprivreda Srbije (EPS), Elektroprivreda Crne Gore (EPCG), Elektroprivreda Bosne i Hercegovine (EPBiH), Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne (Elektroprivreda HZHB), Elektromreža Srbije (EMS), Elektrodistribucija Srbije, Elektroprijenos BiH, Crnogorski elektroprenosni sistem (CGES), Transnafta, DP Novi Sad Gas, Energoprojekt, GEK Terna, kao i mnoge druge. Ekonomski institut od početka podržava Samit energetike Trebinje i prepoznaje njegov stručni i regionalni značaj.



**ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ
ECONOMICS INSTITUTE**

1947



Z.P. HIDROELEKTRANE NA VRBASU
MRKONJIĆ GRAD



АВАНСКО ЕЛЕКТРОДИСТРИУТИВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
ЕЛЕКТРО-БИЈЕЉИНА"



Z.P. ELEKTRO-DOBVOJ
DOBVOJ



Z.P. RUDNIK I TERMOELEKTRANA
GACKO



ELEKTROKRAJINA
BANJA LUKA



З.П. ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ НА ТРЕБИШЊИЦИ
ТРЕБИЊЕ



Z.P. HIDROELEKTRANE NA DRINI
VIŠEGRAD



Z.P. ELEKTRODISTIBUCIJA
PALE





Глас Српске



ХЕРЦЕГ РТВ
www.herceg.tv



95,9 www.radiotrebinje.com
radio Trebinje

INFORMACIJA JE
CAPITAL

K3 HD

una



NOVAOPREMA
OUTDOOR & INDOOR OGLAŠAVANJE

The PRESTIGE

ГЛАС
ТРЕБИЊА

вечерње
НОВОСТИ

banjajicka.net

The logo features a stylized green 'e' shape. To the right of the 'e', the words 'ENERGETSKI' and 'PORTAL' are written in green and grey capital letters respectively.



posao.hr
Najbrži put do posla

bolji posao.com
Bosna i Hercegovina

ELTAHD



 Srpska Cafe